

Різдво Господнє 2019 року буде в Україні знаковим: як той міфічний фенікс відродиться українська православна церква, чи, якщо вже офіційно, – Православна церква України.

6 січня відбудеться урочисте Богослужіння Вселенського патріарха Варфоломія і предстоятеля Української незалежної помісної православної церкви Епіфанія. Після літургії буде вручено Томос, що офіційно закріпить канонічне право українського православ'я на самостійність.

Попереду ще величезна праця створення самої церкви на різних рівнях, у тому числі і на місцях. Про зміни, які очікують на місцях, про нововведення, які пройдуть, ми спілкувалися напередодні Нового року з о. Стефаном Гарасимівим – настоятелем православного храму Всіх Святих у Жидачеві.

- Томос для української православної церкви. Що це дасть церкві і парафіянам та чому Томос дадуть саме напередодні Святої вечері?

- Це офіційне визнання української православної церкви. Греки люблять дотримуватися певного символізму. Епіфаній у перекладі з грецької – Богоявлення. 6 січня за церковним календарем якраз є Єпіфанія. Можливо, вибираючи дату, коли українським православним надати Томос, у Вселенському патріархаті мали й інше бачення, проте вибрали саме 6 січня.

- До цього часу, якщо відштовхуватись від канонів, де-юре православна церква Київського патріархату і українська автокефальна церква були неканонічними. Чому тільки після 27 років наступило визнання?

- З Томосом ми отримали легальність. Далі буде легалізація. Нас мають визнати інші православні церкви. Мати православних церков – Константинополь нас визнав, але повинні визнати й інші церкви, і не лише православні. В цьому контексті визнання нашої церкви Ватиканом – це серйозне визнання. Щоправда, не треба боятися того, що будуть церкви, які нас не визнають. Приміром, сербська церква, зрозуміло, не визнає, бо вона, як і російська, таким самим шляхом приєднала македонську і чорногорську церкви, які сьогодні теж прагнуть самостійності і легалізації. Про російське православ'я навіть говорити не буду. Але ще раз повторюся: цього не треба боятися. А чому так довго? Видно, так було потрібно.

- Але сьогодні російська православна церква, якщо відбиватися від канонів, сама неканонічна, бо, як стало відомо, вона Томосу від Константинополя не отримувала?

- РПЦ Томос справді не отримувала. Чому так сталося? Коли Вселенський патріарх Діонісій приїхав до Москви, його там «добровільно затримали» на два роки. Тоді він, будучи в ізоляції, незрозуміло у яких умовах, погодився на призначення російського патріарха. А ті, отримавши патріарха, «не соізволили» потурбуватися й отримати офіційний дозвіл - Томос. До сьогодні російська православна церква не має офіційного дозволу від материнської церкви, як це передбачено тими ж канонами.

- Хто б що сьогодні не говорив, питання створення православної церкви в Україні - це все-таки велика політика як світська, так і церковна. А ще - це парафії і кошти... Якщо порівнювати кількість: скільки парафій залишиться в Україні у московському патріархаті і скільки буде українських православних парафій? І, до речі, скільки православних громад у нашому районі?

- Поки що є 7000 парафій православної церкви України. Але чуємо, що мало не щодня повідомляють про рішення окремих парафій перейти з московського підпорядкування до нашої церкви: Турківський район - 4 парафії, Верчани, Жовква. В УПЦ МП – більше 12 тисяч приходів.

У нас в районі зареєстровано 5 православних громад: Жидачів, Межиріччя, Сидорівка, Піддністриани, Демня Сулятицька. Ці всі парафії відносилися до Київського патріархату. У Ходорові зареєстрована, але не діє автокефальна церква. Ну і не треба забувати, що у Жидачеві зареєстрована православна церква московського патріархату.

- Як буде відбуватися легалізація цих парафій? Адже зрозуміло, що треба перереєструватися в органах юстиції, знову ж таки переробляти статути?

- Справді, це не лише нова назва церкви, це новий статус і новий статут. Так, будемо переробляти статути, виготовляти печатки, інші дозвільні документи.

- А кому ви будете підпорядковані?

- До цього часу було так: 10 районів мала Дрогобицько-Самбірська єпархія КП і 10 районів - Львівсько-Сокальська єпархія. Але так само мали єпархії і автокефальної церкви. Сьогодні це вже єдина церква, і поки що я не можу сказати, як відбудеться адміністративне розмежування і підпорядкування. Це ми дізнаємося, думаю, найближчим часом.

- У нас в західній Україні все значно простіше, бо православна українська церква, під якою б назвою вона не була, залишалася по духу українською. В Україні ситуація трохи інша. На Вашу думку, як має церква поступати по відношенню до парафій, які все-таки залишаться у російській церкві в Україні?

- Не можна ставити питання: ви з нами чи з Москвою? Російська церква в Україні буде. У нас є баптисти, адвентисти, єговісти – різні конфесії, і всі мають право на існування, бо в Україні існує свобода віросповідання. Ніхто нікого тягнути не буде, і особисто моя думка – і не треба. Хочуть – хай приходять. Наша церква двері лишає відкриті.

- Але вони закрилися від нас. Що означає, що РПЦ припинила євхаристійне

спілкування із Константинополем. Їхні віруючі не зможуть тепер відвідувати Афон, врешті, не отримають благодатного вогню, який сходить в Єрусалимському храмі Гробу Господнього і який саме Константинопольський патріарх виносить?..

- Якщо так глянути чесно, то з боку РПЦ це нерозумно. Це виглядає як дитяча образа. Константинополь на це відреагував стримано. Він і далі залишається відкритим для всіх православних, в тому числі й православних РПЦ. Інша справа, що вони оголосили про відлучення від церкви тих, хто порушить заборону спілкування.

Це стосується і сходження благодатного вогню, який, до речі, виносить не Константинопольський, а Єрусалимський патріарх. Щоб вогонь зійшов, є певні умови: у Храмі Господньому має бути єрусалимський патріарх, має бути «хранитель храму» - архімандрит храму, який ніколи не може бути єпископом, має бути присутній ігумен монастиря Св. Сави, а також арабська православна молодь, яка співає на арабській мові псалми, тому там при сходженні благодатного вогню так гамірно. Був час, коли храм захопили вірмени і не допускали патріарха єрусалимського до Гробу Господнього. Тоді колона трісла, і з неї вийшов вогонь. До речі, це відбувається починаючи з третього століття.

- Отче, а ви в Єрусалимі були?

- Ні. Не був. Мав декілька запрошень: мій однокурсник Тимофій Маргарітіс, з яким ми вчилися у Парижі, є митрополитом Єрусалимським. Інший однокурсник - Михаїл Боліастіс є архімандритом Єрусалимського патріархату. Коли ми закінчили курс навчання у Франції, вони нас запрошували в Єрусалим, і багато наших однокурсників поїхало, я не зміг, бо то був 1978 рік...

- Отче Степане, ви через свою скромність ніколи не розповсюджуєтеся про те, що у Вас академічна богословська освіта, яку Ви здобули у Ленінградській духовній семінарії і у Франції. Зважаючи на рік, як сталося, що ви потрапили до Франції?

- Коли я вчився у Ленінградській семінарії і академії, були такі студентські стипендії: для тих, хто вчився дуже добре, перша стипендія – стажування у Римі, друга - у Франції у Парижі, третя - у Греції в Салоніках. Немаловажно було мати здатність до іноземних

мов. Так і потрапив до Франції.

- А скількома мовами володієте?

- Трошки знаю. Більше «мертвих» мов знаю.

- Грецька, латинь...

- Ну так. Я викладаю ще арамейську і староеврейську, на якій написаний Старий Заповіт. Ну знаю іврит, французька, німецьку, трохи англійську. Коли почав вчити іноземні мови, зрозумів, що своєї не знаю. Я приїхав у Німеччину і у розмові з німцем сказав, як воно має бути, але говорити правильно не міг. Нас вчили правила, а не мову... Що є знання іноземної мови: це можливість більше знати.

До людей треба йти з мудрим словом. У сьогоденному світі це має неабияке значення.

- Отче, розуміємо, що поняття «церква» і «віра» - це два різні поняття. На Вашу думку, отримання Томосу і визнання української церкви укріпить віру людей?

- Безумовно. Але є багато підводних каменів, і один з них – це питання церковного календаря. На ньому багато спекулюють, бо, як правило, не розуміють.

- А якщо конкретніше, то про що йдеться?

- Ну ви знаєте, що існує проблема дати святкування Пасхи і Різдва. Це давній богословський конфлікт між «синоптичною та іоанівською традиціями», який виник ще у 2 ст. і стосувався визначення дня смерті Ісуса Христа. У свій час мною навіть була написана наукова робота «Проблема дати святкування Тайної Вечері і спроби її

вирішення, виходячи з даних календаря Кумранської громади». У євреїв пасха може припасти на будь-який день. У нас Пасха тільки у неділю. Там вважають, що після весняного рівнодення, як наступить повний місяць, наступна неділя – пасха.

«На сьогодні, виходячи з уже складених традицій, ми можемо лише констатувати, що в перших християнських громадах, з-за відсутності загальноприйнятої хронології, не було можливості стверджувати твердо встановленої дати святкування того чи іншого свята. Християни в Єрусалимі і в деяких церквах Малої Азії святкували свято Пасхи одночасно з юдейською Пасхою. Тоді як християни в Римі, які вже віддалилися від Старозавітної Церкви, а тому святкувати свято Пасхи разом юдеями втратило зміст. Тобто на Заході християни свято Пасхи перенесли на перший недільний день, який випадав після першого дня повного місяця після весняного рівнодення. Розходження у дні святкування Пасхи викликало довгі спори між західними і східними християнами ще в другому столітті.

На I-му Вселенському соборі (Нікея 325 р.) було здійснено спробу привести до єдності в принципі святкування Пасхи. Але така єдність не була досягнута з-за недосконалості астрономічних розрахунків. Суть цих розрахунків полягала в тому, щоб визначити перший повний місяць після весняного рівнодення, а також, що не менш важливо, визначити сам день весняного рівнодення. В Західній Церкві /Рим/ весняне рівнодення відносили на свято Благовіщення - 25 березня, а в Олександрії- на 21 березня, що є точніше по відношенню до західного розрахунку. Звідси виникло нове розходження, при цьому слід згадати, що сирійсько-малоазійський звичай святкувати Пасху разом з юдеями також продовжував практикуватися в Церкві. Тим не менше більшість церков Сходу вибрали Олександрійську пасхалію, тоді як Західна Церква залишилася при своїй традиції святкування Пасхи.

Введенням у 1582 р. "нового календаря" папою Григорієм XIII, так званого "Григоріанського календаря", або, як його було названо, "нового стилю", ще більше ускладнило існуючі розходження по звичаю визначення свята Пасхи.

Західна пасхалія, за Григоріанським календарем, має свій недолік, який полягає в тому, що протягом Великого індікціону свято Пасхи може припадати на день святкування єврейської пасхи (в XXI столітті такими роками є 2021 та 2049 рр.) або і скоріше (в XXI столітті такі роки, які випереджують старозавітне свято Пасхи: 2005; 2008; 2016; 2022; 2024, 2027; 2035; 2043; 2049; 2054; 2059; 2062; 2065; 20 73; 2081; 2084; 2092; 2100), що є недопустимим, виходячи з принципу визначення дня цього свята по прийнятій і закріпленій християнській традиції.

Слід вказати на роки, в яких є співпадання дня святкування свята Пасхи і які святкуються по Григоріанському та Юліанському календарях в один і той же день (в XXI столітті такими роками є 2001; 2004; 2007; 2010; 2011; 2014; 2017; 2025; 2027; 2031; 2034; 2037; 2041; 2045; 2048; 2052; 2055; 2058; 2061; 2069; 2071; 2072; 2075; 2079; 2082; 2085; 2091 ; 2095; 2096; 2099 рр.).

Тому це питання дуже не є простим. Треба працювати з людьми. Не прийде хтось і зробить це. Навіть якщо будуть вказівки з Константинополя чи Риму, цього одномоментно не станеться. Погляньте: здається ,УГКЦ мала б перейти на Григоріанський календар, зважаючи на центр у Римі, але ми донині святкуємо і Різдво і Паску разом по Новоюліанському календарю. А те, що православна церква отримала автокефалію, дає надію нам на об'єднання з часом в єдину помісну православну церкву у майбутньому. Але це величезна праця.

- Скільки, на вашу думку, треба років чекати, щоб це сталося?

- Не знаю. Поки мова про це не йде. Нині ми лише створюємо структуру православної церкви в Україні. Коли це буде завершено, тоді аж можна говорити про об'єднання.

- Як виглядатиме на місцях отримання Томосу, зокрема у Жидачеві: це будуть якісь спеціальні літургії, інші речі за канонами. Загалом це, певно, якась процедура?

- Думаю, що процедура урочистості буде введена. Яка - зараз сказати не можу. Безперечно, буде урочиста літургія, ну і, розумійте, що це все відбувається напередодні Святої Вечері і Різдва.

- Отче, на початках створення православної церкви не все було гладко. А сьогодні церква в Жидачеві збудована, нарешті отримано визнання. Ви щасливі, що є свідком такої події, і чи вважаєте, що виконали місію?

- Спочатку збудували церкву в Межиріччі. В Жидачеві церкву ще будуємо. Приміром, аж цього року врешті завершили ремонт даху. Розумієте, на початках не було відповідних майстрів, врешті технології будівництва і матеріали змінилися. А щодо того, чи я виконав місію? Скажу так: слід зробив, але ще багато треба зробити. Наприклад – розпис у церкві. Для цього треба багато коштів, над цим працюємо.

- Непросте питання: як у нинішній непростий час Вам вдається збирати кошти?

- Ми просто потрошки відкладаємо. Ми ніколи не просимо у людей гроші. Один- єдиний раз це було, коли робився іконостас і треба було дати завдаток.

Не думайте, що я «задираю ніс» і хочу себе хвалити, але, знаєте, є такий вислів «добрий пастир». Я не гоню вівців, а вони йдуть за мною.

- Якщо вже говорити прислів'ями, то чи має життя ось це: «ти храм збудуй, а люди в нього прийдуть»? Молоде покоління буде ходити до церкви?

- Воно йде. Зараз треба працювати, щоб ходили. Ми завершуємо підвальні приміщення, де працюємо з дітьми у літній період. Але скажу Вам таке: зі старшими треба займатися більше, ніж з дітьми. Нині діти більше знають, ніж тато і мама... Так є, бо така була ситуація.

- Майбутнє України буде відштовхуватися від церкви і віри?

- Безумовно. І це великий поштовх для того, щоб Україна стала ще більше на ноги як самостійна держава.

Розмовляв Андрій ДАНИЛЕЦЬ.